

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

Bakalářská diplomová práce

Určení místa v hovorové čínštině
Expressions of location in spoken chinese

Studijní obor: Španělská – Čínská filologie

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Vykoukal

Student: Ivana Richterová

OLOMOUC 2008

Prohlašuji, že jsem svou závěrečnou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou použitou literaturu a ostatní zdroje.

V Olomouci dne 29.3.2008

.....
Podpis autora bakalářské práce

Anotace:

Tato diplomová práce si klade za cíl zjistit formální podobnost mezi větnými členy určení místa v čínštině a příslovečné určení místa v češtině, a to porovnáním struktury čínské věty s větou českou.

Nejprve se pokoušíme zjistit, zda v obou jazycích existuje nějaké vázané pravidlo pro to, jakým druhem je určení vyjádřeno a jaké je při tom jeho umístění ve větě. Vyšší důraz je však kladen na vlastnosti čínského určení místa. Z pohledu rodilého mluvčí u českého jazyka dbáme především na správné pojmenování pojmů souvisejících s příslovečným určením místa.

V poslední kapitole jsou zmíněny možné varianty ekvivalence obou určení a rozbor příkladových vět, díky kterým jsme k názoru došli.

Dá se tedy konstatovat, že obě určení mají k sobě ze strukturního hlediska tak blízko, že čínským jménům místa a záložkám odpovídají česká zájmenná příslovce a předložkové vazby, čínským prepozičním slovesům odpovídají česká slovesa pohybu a předložky a čínským postpozičním slovesům odpovídají české předložky.

Klíčová slova: Lingvistika, gramatika, určení místa, porovnání s češtinou

Annotation:

The theme of this thesis is to find if there is any parallel between chinese and czech adverbials in the sentence structure.

Firstly try to recongnize any rule for using adverbials in each of the languages. We put more importance on the chinese because of being czech native speaker, who knows how to use the cezch one.

In the last chapter we mention the posible equivalence and the analisis of sentences, which leads us to the conclusion.

The conclusion of this work is that there is certain parallel in the sentence structure between these two languages. We can tell that chinese location nouns and position indicators correspond to czech location adverbials and prepositional phrases, then chinese coverbs correspond to czech action verbs and prepositions and chinese postposition verbs correspond to czech prepositions.

Key words: Linguistic, grammar, location expressions, comparation with czech

„Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Jakubu Vykoukalovi za jeho pomoc a cenné připomínky, díky kterým mohla tato práce vzniknout.“

Ivana Richterová

Obsah :

0. Úvod.....	7
0.1. Charakteristika použité literatury.....	7
0.2. Ediční poznámka	8
1. Určení místa v čínštině	10
2. Funkční charakteristiky určení místa.....	11
2.1. Podstatné jméno	11
2.2. Zájmeno	15
2.3. Sloveso.....	16
2.4. Adverbium	16
2.5. Prepoziční sloveso	17
3. Stavba čínské věty	18
3.1. Predikativní a jmenný komplex	18
3.2. Charakteristiky větných členů v čínštině.....	19
4. Příslovečné určení v češtině.....	21
4.1. Příslovečné určení místa	22
4.2. Typy ADVLoc	24
4.2.1. ADVLoc statická	25
4.2.2. ADVLoc dynamická směrová	26
4.2.3. ADVLoc dynamická nesměrová.....	27
5. Způsoby vyjadřování určení místa v čínštině a příslovečného určení místa v češtině	28
5.1. Jméno místa	28
5.1.1. Záložky	30
5.1.2. Výrazy zher a nar.....	32
5.1.3. Přívlastky	33
5.2. prepoziční slovesa vs. předložky a slovesa pohybu.....	36
5.3. Postpoziční slovesa vs. předložky	40
5.3.1. Směrové modifikátory	41
5.4. Věty existence.....	44
6. Závěr	46
Použitá literatura	48

0. Úvod

Tématem této diplomové práce je určení místa v hovorové čínštině a porovnání jeho formálních vlastností s vlastnostmi českého příslovečného určení místa.

Budeme se tedy zajímat hlavně o způsob vyjádření obou určení a jejich umístění ve větě v případě čínštiny a na základě toho mezi nimi hledat spojitosti.

Nejprve se budeme zabývat každým z obou členů zvlášť, abychom zjistili, zda pro jejich používání existuje nějaké pravidlo. Poté porovnáme obě zjištění a pokusíme se určit, zda dva tak diametrálně odlišné jazyky jako jsou čínština a čeština mohou mít ve struktuře věty něco společného či naopak ryze odlišného. Výzkum budeme provádět vždy porovnáváním struktur dvojice vět, jedné čínské a druhé české.

0.1. Charakteristika použité literatury

V části věnované čínskému jazyku je stěžejním dílem kniha O. Švarného, *Hovorová čínština v příkladech*. Pojednává jak o čínské gramatice jako celku, tak i o její části, kterou je syntax, o níž pojednává tato práce. Byť je prakticky jediným českým aktuálním dílem svého druhu, co se daného tématu týče, není zde tato problematika rozebrána příliš podrobně. Nelze tudíž zodpovědět veškeré otázky, které mohou vyvstat při intenzivnějším zaměření na nějaký jev. Nevěnuje například moc pozornosti postpoziciálním slovesům a příkladové věty jsou svou stavbou mnohdy až příliš jednoduché, proto čerpáme i z jiných zdrojů. Vybraná tematika je zde však velmi přehledně ucelena.

Další důležitou jazykovou příručkou je *Chinese : a comprehensive grammar*, která zajímavým způsobem pojímá gramatické jevy moderní čínštiny. Zároveň má velmi přehledně zpracovaná témata o záložkách a prepozičních slovesech. Podstatným nedostatkem je však zaměření na jevy dělající problémy anglicky mluvícímu obyvatelstvu, kdy je dosti patrná odlišnost jazykových typů, vezmeme-li v úvahu, že angličtina je analytický a čeština syntetický jazyk. Jinak se ale v publikaci dá najít množství gramatických pravidel, které nejsou například v HČP tak jasně popsána.

V oddílu, který se týká českého jazyka je základním dílem *Mluvnice češtiny III*. Věnuje se skladbě českého jazyka a vše je zde velmi detailně rozebráno, jen srozumitelnost je občas ne zcela jasná, ať už z důvodu odborného jazykového stylu nebo proto, že je zde užíváno velké množství zkratk a chybí jejich seznam. Jinak jde, v tomto ohledu, asi o nejlépe zpracovanou příručku. Podílí se na ní též spousta odborníků na český jazyk, jen by bylo zapotřebí nějaké novější vydání, jenž bohužel zatím neexistuje.

Jiným zdrojem je *Skladba češtiny*, která je v podstatě zjednodušenou a srozumitelnější verzí výše zmíněné publikace, ovšem s rozdílnou terminologií, což působí občasné komplikace v orientaci. Jde však o aktuálnější dílo a proto je nutné ho též brát v úvahu.

A jedním z nejdůležitějších děl je též *Učební slovník jazyka čínského*, který je napsán na základě funkčních charakteristik všech výrazů. Pro snazší porozumění jsou ke každé takové charakteristice uvedeny příkladové věty, které poslouží pro rozbor i nám. Jeho jedinou, ale značnou nevýhodou je, že je možné s ním pracovat pouze jako s celkem. Díly II. a III. totiž nemají žádné obsahy, pro běžnou orientaci.

0.2. Ediční poznámka

V celé práci používáme standardní fonetický přepis čínštiny do latinky, kterým je *pinyin* 拼音. Termíny jsou vždy nejprve uvedeny v *pinyinu* následují znaky ve své zjednodušené formě a potom český překlad ohraničený uvozovkami, např. *xiamian* 下面 „pod, dole“.

Veškerá použitá čínská terminologie vychází z učebních materiálů O. Švarného, kterými jsou *Hovorová čínština v příkladech* (HČP) a *Učební slovník jazyka čínského*, abychom zbytečně předešli nedorozuměním vzniklým špatným překladem z jiného jazyka a mícháním různých pojmenování pro jeden a též pojem.

V části věnované českému jazyku se vyskytuje množství zkratk, které jsou buď vysvětleny pod čarou nebo vždy při prvním použití napsány jako celé slovo, dále už se užívá jen zkratk.

Příkladové věty jsou vybrány ze tří knih, kde označení (67 – 6) se používá pro věty čerpané z *Učebního slovníku jazyka čínského*, na prvním místě je číslo hesla a na druhém číslo věty.

Věty vybrané z *Hovorové čínštiny v příkladech* jsou označeny (YD 48/b1), YD znamená označení kapitoly (*yindai*), za lomítkem stojí písmeno oddílu a následuje číslo věty.

Věty s označené číslem v závorce (133) jsou čerpány z knihy *Chinese : a comprehensive grammar* a jde o číslo strany, na které se věta nachází.

Pod každou větou ve znacích je v uvozovkách uveden český překlad. Číslování příkladových vět se skládá ze dvou numerických složek napsaných kurzívou, první uvádí kapitolu a druhé pořadí věty v této kapitole.

V poslední kapitole též uvádíme u čínských vět doslovný překlad pro lepší ilustraci porovnávaných jevů, je označen *dosl.* a umístěn v závorce hned pod větou ve znacích.

1. Určení místa v čínštině

V čínštině slova nepřibírají žádné elementy, s kterými by vytvářely určité tvary (neskloňují se ani nečasují) a tak se svou „formou“ navzájem nijak nerozlišují. Přesto však určité lexikální jednotky, slova, plní ve větě jen zcela určité funkce a bývají také při svém výskytu navzájem na sebe vázána. Tyto vlastnosti každého slova nazýváme jeho gramatickou funkční charakteristikou (*yufa gongneng tezheng* 语法功能特征 ; zkr. f.ch-ka). Těchto f.ch-k je určitý omezený počet a není jednoznačně prediktabilní, které jednotce přísluší která f.ch-ka. Často také jedné a téže jednotce (zejména jednoslabičně) nepřísluší jen jedna, ale i více námi definovaných f.ch-k, což rovněž není prediktabilní.

Fungování slov různých f.ch-k je ve značném rozsahu obdobné fungování slov různých slovních druhů v češtině nebo i jiných jazycích a označujeme je tedy obdobně: f.ch-ka podst. Jména, f.ch-ka slovesa, f.ch-ka číslovky apod., nebo prostě podstatné jméno, sloveso, číslovka apod. Mluvíme-li tedy v čínštině o nějaké jednotce jako o podstatném jménu, zájmenu, číslovce, slovesu, adjektivu, příslovci atd., znamená to pouze, že daná jednotka může zaujímat ve větě různá postavení podle definic, kterými jsme vymezili f.ch-ky „podst. jméno“, „zájmeno“, „číslovka“, „sloveso“, „adjektivum“ atd. Ta či ona jednotka může mít současně i více takových f.ch-k, jiná může mít určitou f.ch-ku i „v neúplnosti“. Konečně některé jednotky mohou mít syntaktické vlastnosti, jež nelze dobře zachytit stanovenými typickými f.ch-kami a jež je třeba popisovat individuálně.¹

---

¹ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 92 - 93.

2. Jaké f.ch-ky může mít určení místa²

2.1. Podstatné jméno

V rámci této f.ch-ky je třeba rozlišovat jména místa a jména času. Jména místa *chusuo mingci* 处所名词 nemají obdoby v soustavě slovních druhů v češtině. Někdy uváděná obdoba s našimi příslovci místa je jen částečně správná a může být zavádějící, poněvadž je založena pouze na obdobném sémantickém obsahu těchto jednotek, avšak gramatické vlastnosti příslovcí místa v češtině a ostatních evropských indoevropských jazycích a gramatické vlastnosti jednotek s f.ch-kou jméno místa v čínštině jsou velmi odlišné: mohou být např. ve větě podmětem i předmětem, přívlastkem nebo sama být blíže určena podst. jménem apod.

Příklady jmen místa:

youbian 右边 „vpravo“, *litou* 里头 „uvnitř“, *shangmian* 上面 „nad“, *nali* 哪里 „kde?“, *Beijing* 北京 „Peking“, *feijichang* 飞机场 „letišťe“ aj.

Příklady gramatických vlastností jména místa:

2.1. 旁边儿还有别人，我就没跟他说你的事儿。(144 – 2)

„Kolem byli (další) lidé, tak jsem s ním o té tvé záležitosti nemluvil.“

V této větě je jméno místa *pangbianr* 旁边儿 lokativním podmětem, protože stojí před slovesem existence *you* 有.

2.2. 甲：他在哪儿工作？乙：在工厂当会记。(67 – 6)

„A: Kde pracuje? B: Je účetním v továrně.“

---

² podle f.ch-k uváděných v HČP

Zde vidíme další možné postavení jména místa, v tomto případě *gongchang* 工厂, a to jako lokativního předmětu, kdy stojí za prepozičním slovesem *zai* 在.

2.3. 甲：站在中间的那个人是谁？乙：是我姐姐的未婚夫。(152 – 5)

„A: Kdo je ten člověk, který stojí uprostřed? B: Snoubenec mé starší sestry.“

V poslední větě má jméno místa *zhongjian* 中间 funkci přívlastku, která se často vyjadřuje spojením s větnou částicí *d* 的, ale stejně tak může být i vynechána.

Důležitá je vazba obecné podst. jméno jako člen blíže určující (tj. člen na místě prvním) + jméno místa (označující prostorové umístění) jako člen blíže určovaný (tj. člen na místě druhém). Jména místa se v tomto případě v čínštině označují termínem *fangweici* 方位词 (dosl. asi „slovo umístění“); v HČP se označují vzhledem k jejich postavení za podst. jménem obecným jako záložky.

Příklady spojení podst. jmen se záložkami:

2.4. 新盖的那座房子下面都是商店。(147 – 6)

„Dole v tom nově postaveném domě jsou jen obchody.“

V této větě jde o dvojslabičnou záložku *xiamian* 下面 ve spojení se jménem místa *fangzi* 房子.

2.5. 柜子外面的衣服都得送去干洗。(249 – 4)

„Všechny šaty, které nejsou ve skříni (dosl. šaty mimo skříň), je třeba dát (dosl. odnést) chemicky vyčistit.“

Toto je další příklad spojení jména místa *guizi* 柜子 a dvojslabičné záložky *waimian* 外面, které má funkci přívlastku a do češtiny je nejvhodnější ho přeložit vedlejší větou.

2.6. 我的衣裳都在我哥哥的衣柜里。(YD 48/b1)

„Všechny moje šaty jsou v šatníku (tj. ve skříni na šaty) staršího bratra.“

V této větě můžeme velmi pěkně vidět další typ záložkového spojení, kterým je spojení prepoziční sloveso *zai* 在 + jméno místa *yigui* 衣柜 + záložka *li* 里 v jednoslabičné formě, která je pro toto spojení nejčastější.

Nejfrekventovanějšími jsou dvě záložky jednoslabičné: *shang* 上 „nahore, na...“ a *li* 里 „uvnitř, v...“, jejichž výskyt jako samostatných jmen místa je silně omezen (vyskytují se např. ve vazbách s prepozičními slovesy, např. *wang li* 往里 „směrem dovnitř“, *cong shangmian* 从上面 „ze shora“ *wang waimian* 往外面 „směrem ven“).

Jak vyplývá z předchozího textu , odpovídají čínské vazby podst. jmen obecných se jmény místa evropským indoevropským a semitským vazbám předložky s podstatným jménem pokud ovšem vyjadřují jen stacionární vztahy, nikoliv pohyb a směřování někam, odněkud či někudy. Tyto směrové vztahy se pak v čínštině vyjadřují použitím prepozičních sloves (jež některé označují prostorově-stacionární vztahy, jiné vztahy směrové a ovšem i další, zcela jiné typy vztahů) v postavení před podstatným jménem, jež zde vystupuje jako předmět prepozičního slovesa; podstatné jméno obecné (nikoliv vlastní!) ovšem může být i zde, když mu předchází prepoziční sloveso, opatřeno ještě i záložkou.³

Příklady spojení - prepoziční sloveso + podstatné jméno + záložka:

2.7. 妈妈和朋友们都在楼上坐着喝茶。(YD 54/a1)

„Maminka s přítelkyněmi sedí nahore a popíjejí čaj.“

2.8. 不要再送我了 , 我就住在那座高楼里。(156 – 2)

„Dál už mě nevyprovázej, bydlím hned tamhle v tom vysokém domě.“

V obou těchto případech je lokativní předmět vyjádřen vazbou jména místa a záložky, která se ovšem v některých případech může i vynechat. Lze tak učinit především u názvů zeměpisných nebo označující úřady a instituce.

---

³ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 95 - 98

Příklad použití prepozičního slovesa bez záložky:

2.9. 所长现在在布尔诺。(117 – 4)

„Ředitel ústavu je právě v Brně.“

Tuto větu uvádíme jako příklad spojení s vlastním jménem, kde se po spojení *zai* 在+ *Buernuo* 布尔诺 záložka již neuvádí.

Dále je třeba upozornit, že záložky se nikdy nekladou u vlastních názvů zeměpisných⁴, stojí-li před slovesem *you* 有 jako zde, lze použít dva způsoby přeložení věty.

Příklady českých ekvivalentů pro větu s lokativním podmětem:

2.10. 北京有很多学校，上海有很多工厂。(YD 48/d1)

a) „V Pekingu je mnoho škol, v Šanghaji je mnoho továren.“

b) „Peking má mnoho škol, Šanghaj má mnoho továren.“

Oba způsoby překladu jsou možné, protože čínské sloveso *you* 有 má v češtině význam existenční a to, jako sloveso „být“ a zároveň má význam slovesa „mít“.

Pozn: Při zamlčení podstatných jmen se záložky mohou připojovat i k měrovým jednotkám a numerativům.

Viz věta:

2.11. 这本词典里少几页，那些本儿里也少吗？

„V tomto slovníku chybí několik stránek; tam v těch také?“ (YD 50/1)

V první části věty je záložka *li* 里 připojena k podstatnému jménu *cidian* 词典 a ve druhé části, aby se nemuselo podstatné jméno opakovat, může ho v čínštině zastoupit pouze numerativ *benr* 本儿 nebo měrová jednotka, které mají v tomto případě stejnou funkci jako podstatné jméno.

---

⁴ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech I*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 68

Ve všech případech spojení se záložkami se způsob vyjadřování určení místa v češtině nemění, vždy se překládá předložkovou vazbou s podst. jménem nebo příslovcem, jiný způsob ani není možný. Jediným důležitým rozdílem mezi vyjadřováním v češtině a čínštině je ten, že v češtině příslovečné určení místa nemůže mít funkci jiného větného členu, kromě toho, jenž rozvíjí sloveso. Pro umístění, jak je o češtině známo, není v tomto případě téměř žádné omezení.

Na druhou stranu v čínštině může mít tedy určení místa více funkcí, a to především lokativního podmětu, lokativního předmětu a přívlastku. Tyto funkce můžeme rozlišit na základě postavení jména místa.

Viz příkladové věty:

2.12. 桌上乱七八糟的堆着好些东西。(134 – 3)

„Na stole se páté přes deváté hromadí spousta věcí.“

Stojí-li záložka na začátku věty (před slovesem), má funkci lokativního podmětu.

2.13. 我们往里站一站吧，门口儿有风。(129 – 1)

„Pojďme si stoupnout dovnitř, u dveří fouká (*dosl.* je vítr).“

Ve vazbě s prepozičním slovesem je záložka v postavení mezi prepozičním a významovým slovesem.

2.14. 汽车坏了，我们走到宿舍已经晚上十点了。(YD 66/c1)

„Auto se polámalo a když jsme došli do koleje, bylo už deset hodin večer.“

Toto je další varianta lokativního předmětu, která se liší od předchozího umístěním prepozičního slovesa *dao* 到 za významové sloveso *zou* 走. Stává se z něho tedy sloveso postpoziční, svou funkcí podobnější českým předložkám. Někdy je též třeba v takovém případě připojit na konec věty ještě směrový modifikátor.

2.15. 皮手套儿还在箱子里呢。(129 – 3)

„Kožené rukavice jsou přece ještě v kufru.“

Záložka stojící za slovesem má funkci lokativního předmětu.

2.2. Zájmeno

Mají-li osobní zájmena (stejně jako podstatná jména označující osoby) význam určení místa (např. „u mne, k tobě, u něho“ apod.), musí v čínštině, nejsou-li již opatřena specifickými záložkami, přibírat aspoň formální záložky zher 这儿 „zde“ nebo nar 那儿 „tam“.⁵

Příklady:

2.17. 你什么时候再到我这儿来？(YD 54/b1)

„Kdy zase za mnou přijdeš?“

Zájmeno *wo* 我 s významem určení místa *zher* 这儿 je v této funkci spojeno s prepozičním slovesem *dao* 到 v postavení za ním. Toto pravidlo je aplikovatelné na většinu osobních zájmen s významem určení místa.

V češtině se opět použije předložkové vazby.

2.3. Sloveso

Tak jako v češtině rozlišujeme i v čínštině slovesa tranzitivní (přechodná), pojící se s předmětem, případně se dvěma předměty: přímým a nepřímým, a intranzitivní (nepřechodná).

Ke slovesům tranzitivním řadíme i slovesa, jež se spojují s předmětem lokativním, tj. s předmětem, na který se ptáme „kde?“, „kam?“, „odkud?“, „kudy?“ Jsou to např. *zai* 在 „nacházet se (někde)“, *zhu* 住 „bydlet (někde)“, *chu* 出 „vyjít (odněkud)“, *dao* 到 „dorazit (někam)“.

Příklady tranzitivních sloves:

2.17. 我们就住在海边，夏天差不多天天去游泳。(145 – 8)

„Bydlíme přímo na břehu moře, v létě se skoro každý den chodíme koupat.“

Zhu 住 je jak v čínštině tak v překladu do češtiny sloveso tranzitivní, jehož lokativním předmětem je zde *haibian 海边* uvozeno ještě pomocným slovesem *zai 在*.

2.4. Adverbium

Zařazujeme ho jen s čistě informativním záměrem a především tak chceme poukázat na rozdíl mezi určením místa a adverbium v čínštině. Proto jen zopakujeme už dříve řečené a to, že f.ch-ka adverbium v čínštině nepřísluší ekvivalentům našich adverbií místa a času, jež jsou v čínštině jmény místa a času a mají tady vlastnosti jmen, mohou např. být přívlastkem, tj. bližším určením jiných podst. jmen, což je u adverbií vyloučeno. Adverbia se v čínštině vyskytují jen v bezprostředním spojení s (následujícím) slovesem nebo jiným slovem predikativního charakteru (adjektivem, modálním slovesem, prepozičním slovesem nebo mohou stát i před jinými adverbii).

Srovnej věty:

2.18. 运动员们在操场上跑步。(126)

„Sportovci běhají na hřišti.“

V této větě je *zai 在* prepozičním slovesem, které se pojí se jménem místa, a stojí před plnovýznamovým slovesem.

2.19. 现在学生们在开会，课不上了。(YD 38/ a3)

„Teď mají studenti schůzi, přednáška není.“

Zde je *zai 在* adverbium a markerem průběhu děje a stojí rovněž před slovesem.

Naopak v češtině je tento slovní druh druhým nejběžnějším pro tvoření příslovečného určení místa.

2.5. Prepoziční sloveso

---

⁵ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech I*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého

Tradičně se používá při překládání čínského názvu jieci 介词 termínu „předložka“, což není správné. Zakrývá se tím slovesný charakter prepozičních sloves a také to, že skutečnou obdobou našich předložek v čínštině nejsou prepoziční slovesa, nýbrž záložky.

Prepoziční slovesa však do češtiny překládáme předložkami nebo různými pády podstatného jména, s nímž se spojují.

Příklady:

2.20. 老爷爷在园子里种花儿呢。(YD 53/2)

„Dědeček na dvoře pěstuje květiny.“

V tomto případě se prepoziční sloveso *zai* 在 pojí jak se jménem místa, tak i s jednoslabičnou záložkou *li* 里, což je způsob, který v čínštině převládá.

Zai 在 překládáme předložkami „v, na, pod, vedle“ atd. podle toho, s jakou záložkou se pojí podst. jméno, uvedené prepozičním slovesem.

Určení místa vyjádřená geografickými názvy, názvy institucí i obecnými podst. jmény se záložkami v čele věty ve funkci lokativního předmětu zpravidla stojí bez prepozičního slovesa.⁶

Příklady:

2.21. 中国长江以南天气比较热。(164 – 9)

„V Číně je <v oblasti > na jih od řeky Jang-c’ poměrně horké klima.“

Z předchozí kapitoly můžeme vyvodit několik důležitých poznatků. V čínštině tedy určení místa může mít dvě hlavní funkční charakteristiky - podstatné jméno a sloveso.

---

v Olomouci. 1998, s. 100

⁶ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 95 - 113

Podstatná jména jsou převážně jména místa, která nabývají funkce určení místa připojením buď jen záložky nebo prepozičního slovesa *zai* a záložky.

Slovesa vyjadřující určení místa mohou být prepoziční a postpoziční. Jsou to v podstatě ta samá slovesa, jen v případě postpozičních stojí za významovým slovesem a je třeba připojit jim ještě směrový modifikátor. Jejich funkce je též více podobná českým předložkám. A zahrnujeme je k určení místa, jelikož se do češtiny překládají opět předložkami.

3. Stavba čínské věty

3.1. Predikativní a jmenný komplex

K vymezení pojmů větných členů a predikativního a jmenného komplexu v čínštině je třeba připojit ještě některá vysvětlení. Větu v čínštině nerozdělujeme na dvě části (podmětovou a přísudkovou), nýbrž za jádro věty považujeme vždy predikativ (sloveso nebo adjektivum), kolem kterého se organizují všechny ostatní členy věty. Predikativním komplexem v širším slova smyslu je tedy celá věta se všemi jejími preverbálními jmennými členy (včetně podmětu a vazeb s prepozičními slovesy, které se mohou i kumulovat) i všemi postverbálními jmennými předměty a komplementy.

Grafické znázornění struktury čínské věty:

主语 PODMĚT	谓语 PŘÍSUDEK
(Podst. jméno, zájmeno, jméno místa, jméno času)	(Sloveso, adjektivum)
定语 PŘÍVLASTEK	宾语 PŘEDMĚT,
(Určení přivlastňovací, číslovkové, deiktické, kvalitativní nebo vztažné věty)	补语 KOMPLEMENT

Jádrem jmenného komplexu je podstatné jméno, zájmeno, jméno místa a jméno času. Předcházejícím, blíže určujícím rozvíjejícím členem je přívlastek *dingyu* 定语, tj. bližší určení přivlastňovací, číslovkové, deiktické a kvalitativní, včetně struktur zakončených ukazatelem „*d'*“, jež odpovídají našim větám vztažným.

Za jméno se připojuje přístavek a záložka. V syntagmatu jméno – záložka, jak jsme již ukázali, je blíže určovaným členem (jádrem) člen na druhém místě, tj. záložka (její funkce může být silně formalizována).

Nakonec je třeba poznamenat, že čínština je jazyk se silným sklonem k idiomatičnosti, tj. význam různých složených výrazů a komplexů se snadno posunuje tak, že mohou vystupovat v určitých větných funkcích, které jim podle vnitřního vztahu jejich složek nepřísluší.⁷

3.2. Charakteristiky větných členů v čínštině

Neexistence ohýbání slov (jmen i sloves) spolu s určující úlohou slovosledu při stanovení větných členů v čínštině má závažné důsledky i pro obecnou charakteristiku těchto členů. V čínštině na rozdíl od evropských indoevropských jazyků nebo semitských jazyků neexistuje v žádném slova smyslu morfoložická kongruence (shoda) v rodě, čísle a osobě (u slovesa) mezi jménem či zájmenem v podmětu a predikativem prostě proto, že tyto charakteristiky u čínských slov neexistují.

Vztah mezi podmětem *zhuyu* 主语 a přísudkem *weiyu* 谓语 je v důsledku toho daleko volnější. Podmětem, který je ve větě vždy na prvním místě, je vždy určitý a známý, a který můžeme chápat zcela obecně jako téma, o kterém se ve větě něco vypovídá, může být nejenom jméno označující činitele nebo nositele vlastnosti (případně v „pasivní“ větě příjemce nebo postiženého dějem), ale i jméno místa nebo jmenný komplex charakteru jména místa.

---

⁷ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 122 - 124

Pro přehlednost terminologického rozlišení postverbálních větných členů na předměty *binyu* 宾语 a komplementy *buyu* 补语, obvyklého v čínských učebnicích čínštiny, se používá s některými terminologickými zpřesněními i v HČP.

Předmětem *binyu* 宾语 nazýváme jmenné členy následující po slovesech tranzitivních, s výhradami tak nazýváme i jmenné členy po slovesech identifikačních nebo slovesech existence. Po slovesech tranzitivních následuje předmět přímý, nepřímý nebo lokativní.

Lokativní předmět se připojuje ke slovesům nacházení se (někde) nebo směřování (někam). Např. *hui* 回 „vrátit se (někam)“, *jin* 进 „vstoupit (někam)“, *chu* 出 „vyjít (odněkud)“ apod.

Příklady:

3.1. 火车开过了桥。(133)

„Vlak přejezdil přes most.“

Lokativním předmětem je zde *qiao* 桥 a podle gramatických pravidel také následuje za slovesem.

V překladech do češtiny větné členy, odpovídající čínským lokativním předmětům se objevují jako příslovečné určení místa. Používání přívlastku „příslovečný“, pokud mluvíme o čínštině, je zde nepřípustné, protože příslovečné určení v čínštině slovesu nutně předchází, kdežto lokativní předmět je jmenným členem postverbálním.

Po slovesech (slovesných komplexech) vyjadřujících existenci trvání, vznikání či zanikání následuje předmět existence (nebo prostě jen postverbální jmenný člen existence), označující osobu nebo věc, která někde trvá, vzniká či zaniká a je vždy neurčitý, zatím neznámý. Určení místa, kde někdo nebo něco trvá, vzniká či zaniká je vždy v čele věty jako lokativní podmět (určitý); toto určení jakožto známé, předpokládané, může i chybět.

Typický slovosled vět existence *cunxianju* 存现句 se vyskytuje i při slovesných komplexech typu:

sloveso + vido-časový ukazatel či sloveso + modifikátor.⁸

3.2. 墙上写着几个字。

„Na stěně je napsáno několik znaků.“

3.3. 从车里走下来几个人。

„Z vozu sestoupilo několik lidí.“

Všimněme si, že věty se slovosledem „vět existence“ se ostře odlišují od slovosledu vět s lokativním předmětem, kde osoba nebo věc (určitá, známá), která se někde nachází či někde nebo odněkud směřuje, je podmětem a postverbálním jmenným členem (lokativním předmětem), který je v centru pozornosti, je určení místa.⁹

4. Příslopečné určení místa v češtině

Příslopečné určení v češtině vyjadřuje další údaje, tj. okolnosti, pomocí nichž lze děj/ stav charakterizovat. Každá událost totiž probíhá v nějakém místě a v nějaké době, lze ji hodnotit z různých hledisek v širokém smyslu způsobových, měrových, může být vnímána jako součást nějakého kauzálního řetězce apod.

Jazykové výrazy, kterými se vyjadřují cirkumstanty, nazýváme adverbiálními výrazy. Mohou to být: adverbia (*Doma nekouřím.*) včetně adverbii zájmenných (*Kdy se vrátíš?*); nominální fráze, jejichž základem je adjektivum (*Šel ke známým.*), zájmeno nebo vztažná zájmenná příslovce (*Šel (tam), kam ho nohy nesly.*)

4.1. Příslopečné určení místa

Místo lze označit buď přímo, tj. místními zájmennými příslovci (*zde, tady, kde, kam, někde, kdesi...*), nebo nepřímo apelativem pojmenovávajícím fyzikální objekt,

---

⁸ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s.140

který se na daném místě nachází (*ve škole*), propriem označujícím místo, které se na daném místě nachází (*na Lysé hoře*), event. Kombinací obou způsobů: zájmeným místním příslovcem a vztaznou vedlejší větou, popisující vlastnosti místa tím, že vyjadřují nějakou propozici (*Kouří (tam), kde je to dovoleno.*), apelativem označujícím místo *místo* a restriktivní vztaznou větou popisující vlastnosti místa tím, že vyjadřují nějakou propozici (*Kouří na místě, kde// na němž je to dovoleno.*)¹⁰

Ze všech adverbíále mají prostorová adverbíále (ADVLoc) nejbliže k objektovému doplnění predikátu, neboť stejně jako objektové doplnění mají v podstatě předmětný charakter: vyjadřují v širokém smyslu slova místo, ve vztahu k němuž platí obsah predikátu, kterým je predikát spolu se svými participanty blíže určován z hlediska svého umístění.

Předmětný charakter ADVLoc se projevuje v tom, že jsou nejčastěji vyjadřována předložkovými pády substantiv.

Např. *na stole, ve stole, pod stolem* ap.; předmětnou povahu mají i ADVLoc, např. *doma, domů* „na místě/ na místo považované z hlediska některého z participantů ZVS¹¹ za domov“ ap. Předmětný obsah mají i různá ADVLoc vyjádřená vedlejší větou, např. *Člověku je nejlíp tam, kde ho znají* „Člověku je nejlíp na místě, kde...“ ap.

ADVLoc mají blízko k předmětnému doplnění zejména v těch případech, kdy představují valenční doplnění predikátu, třebaže zpravidla jsou to doplnění ne vazebná: sémantika predikátu vyžaduje bližší prostorové určení, avšak jeho ztvárnění je predikátem „zadáno“ zpravidla jen v hranicích jistého významu.

Např. predikáty typu *ocitnout se, bydlet, prostírat se* ap. vyžadují doplnění s významem „kde“. Tyto prostředky naopak nemohou být dosazeny do pozice ADVLoc při predikátech typu *jít, letět, zanezt* atd.

V některých případech je vztah mezi predikátem a ADVLoc ještě těsnější, neboť predikát nejen vyžaduje např. doplnění s významem „kam“, nýbrž z poměrně široké škály výrazových prostředků dovoluje užít jen některých.

Např. predikáty typu *vejít, vnést* ap. se pojí v zásadě s doplněním typu *do + G*¹², tj. např. *vejít do domu, vnést něco do místnosti* atd., predikáty typu *vystoupit, vyjít, vynést* ap. s významem děje směřujícího vzhůru (nikoli ven z nějakého místa)

---

⁹ Švarný, Oldřich: *Hovorová čeština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 138 - 140

¹⁰ Grepl, Miroslav a Petr Karlík: *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia 1998, 258 - 260

¹¹ Základní větná stavba.

¹² Genitiv.

předpokládají doplnění *na* + Ak¹³, resp. *nad* + Ak, např. *vystoupit na kopec*, *vynést na půdu*, *vyjít nad město* ap.

Tím se tyto typy ADV značně blíží vazebným objektovým doplněním. Mohou být samozřejmě substituována zájmennými příslovci *kam*, *někam*, *tam*, *sem*, *nikam*, která vyjadřují směr bez bližší specifikace, spojené s předložkovými ADVLoc.¹⁴

Pokud jde o fakultativní ADVLoc, jejich vztah k predikátu je značně volný, zejména v případě ADVLoc s významem „kde“. Takováto ADVLoc lokalizují událost (děj/stav) jako celek včetně jednotlivých participantů predikátu.

Viz např. *Slunce svítí nad lesy. Před vchodem vyhrává hudba.* aj.

V některých případech se však lokalizace týká jen některého participantu, zejm. participantu v pozici subjektu nebo objektového doplnění, a vyjadřuje průvodní okolnost, za níž se děj vyjádřený predikátem dotýká rovněž daného participantu:

Spatřil jsem otce v okně. Našel jsem děti u knihy. ap.

V první větě může ADVLoc *v okně* specifikovat jak lokalizaci subjektu (tj. „byl jsem v okně, když jsem spatřil otce“), tak objektu („otec byl v okně, když jsem ho spatřil“), v druhé větě je z kontextu jasné, že jde o lokalizaci dětí („děti byly u knihy, když jsem je našel“). Případy, kdy jde fakticky o lokalizaci subjektu, splývají ovšem s lokalizací ZVS jako celku, tj. *Spatřil jsem otce v okně* „Spatřil jsem otce + to (= mé spatření otce) se stalo v okně“. Podobně je tomu v takových případech jako *Seděl jsem v pokoji potmě. Počkáme na vás před domem. Tatínek to v pokoji slyšel.*atd.¹⁵

4.2. Typy ADVLoc

ADVLoc lze dělit na základě jejich užšího významu na několik typů. Základní opozici tvoří ADVLoc statická: dynamická, dynamická lze členit dále na dynamická směřová a nesměřová. Uvnitř dynamických směřových ADVLoc lze rozlišit dva typy na základě toho, chápe-li se směřování jako dosahování jistého cílového bodu, či

---

¹³ Akuzativ.

¹⁴ Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.77 - 78

¹⁵ Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.78

naopak jako opouštění bodu výchozího. Statická lokalizace je tedy representována obecně významem „kde“, proti ní pak stojí ADVLoc s významem „kam“ a „odkud“ a ADVLoc s významem „kudy“.

Uvedené typy ADVLoc se liší jednak po stránce významové, jednak těsností vztahu k predikátu. ADVLoc směřová vystupují jako rozvíti predikátu méně často než ADVLoc statická či dynamická nesměrová.

Komplementy tohoto typu se váží zpravidla na predikáty s významem přemístění, v jejichž sémantice je obsažen poukaz na konečný cíl nebo východisko směřování, adverbialní komplementy statické na predikáty s významem „nacházet se“, často ve spojení s rysem „být v nějaké pozici“ (včetně modifikací mutačních). Komplementy s významem nesměrovým vyžadují především predikáty přemístění ve spojitosti s překonáváním nějakého prostoru; tento význam zpravidla však najdeme u ADVLoc fakultativních.

Uvnitř uvedených jednotlivých typů ADVLoc lze rozlišit ještě dílčí systémy spočívající na jistém počtu elementárních prostorových významů a jejich kombinací.

Neexistuje však úplná symetrie ve výstavbě jednotlivých členů zájmenného systému ADVLoc. Symetricky nejsou vybudovány ani dílčí systémy významových diferencí v rámci jednotlivých typů ADVLoc. Nejbohatší systém významových diferencí je spojen se statickými ADVLoc, na jejichž pozadí dynamická směřová a nesměrová ADVLoc řadu bílých míst (neexistují přesná opozita).¹⁶

4.2.1. ADVLoc statická

Obvyklým prostředkem pro vyjádření statických ADVLoc jsou předložkové pády vyjadřující různé modifikace statické lokalizace a adverbia:

V temné ulici jsem přítele nezahlédl. V horách se lehce dýchá. Najíme se doma.
Z prostých pádů se v adverbializované podobě vyskytuje I, např. *Trávník je místy mokrý.*
Význam „lokalizace v rámci prostorového orientátoru (dále PO)“ vystupuje především ve dvou modifikacích, a to „lokalizace uvnitř PO“ : „lokalizace na povrchu PO“ Tato

---

¹⁶ Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.78 - 79

významová diference je spojena s protikladem předložkových pádů $v + L$ ¹⁷: $na + L$, tj. *v domě: na domě, ve stole : na stole* aj. Charakteristické však je, že rozdíl mezi $v + L$ a $na + L$ je v řadě případů střen a předložkový pád vyjadřuje jen základní význam „lokalizace v rámci PO“. Volba té nebo oné předložky, resp. Jejich zaměnitelnost, závisí do značné míry na substantivu.

Řada dílčích specifikací je spojena s významem „lokalizace mimo rámeček PO“. Rozlišuje se lokalizace na ose vertikální/horizontální, lokalizace v blízkosti PO aj.

Vertikální lokalizace mimo rámeček PO je spojena s $nad + I$ ¹⁸, $pod + I$ (na rozdíl od $nad + I$ nevyklučuje kontakt s PO). Lokalizuje tedy $nad + I$ v prostoru výše než PO bez kontaktu s PO, $pod + I$ lokalizuje v prostoru níže než PO, s případným kontaktem s PO.

Horizontální lokalizace je spojena s $před/za + I$. Rozlišuje-li se u PO čelní a zadní část, vyjadřuje $před + I$ lokalizaci v prostoru v blízkosti čelní části PO a $za + I$ lokalizaci v blízkosti zadní části PO. Nevyčleňuje-li se, řídí se lokalizace blízkostí k participantu, z jehož hlediska je lokalizace interpretována:

před Prahou „v prostoru v blízkosti Prahy, hodnoceném z hlediska účastníka děje jako bližší než jiné prostory“.

Lokalizace mimo rámeček PO se může omezovat na vyjádření blízkosti k PO. Pro tento význam se specializovalo $u + G$:

Opaluje se u splavu.

V prostoru po stranách lokalizuje $vedle + G$:

Zastavil se vedle nás.

V prostoru u přední strany lokalizuje $naproti/proti + D$ ¹⁹:

Dámy seděly naproti nám v lenoškách.

V prostoru obklopujícím PO lokalizuje $kolem/okolo + G$:

Sedíme okolo ohně.

Mezi dvěma (i více) PO lokalizuje $mezi + I$:

Vesnici založili před staletími mezi Vltavou a jejím ramenem.

V prostoru u delší strany PO lokalizuje $podél/podle + G$:

Obyvatelé čekali podél chodníků.

---

¹⁷ Locativ.

¹⁸ Instrumentál.

¹⁹ Dativ.

Prostou lokalizaci nikoli v rámci PO pak vyjadřuje *mimo* + Ak a *vně* + G:

Hledali zdroje bohatství mimo hellandskou pevninu..

V jednotlivých případech dochází k potlačení rozdílů mezi variantami ADVLoc lokalizujícími mimo rámec PO. Lze např. stejnou polohu rukou charakterizovat jako *Ležel s rukama za hlavou/ pod hlavou.*²⁰

4.2.2. ADVLoc dynamická směřová

Tato adverbiále jsou zpravidla těsněji vázána na predikát než ADVLoc statická, takže pak představují komplement v ZVS (častěji potenciální). Jsou dominována predikáty, které ve své sémantice obsahují rys „přemístění“, tj. vyjadřují zpravidla buď pohyb od nějakého východiska k bodu cílovému – pak mohou být vyjádřeny oba PO -, nebo aspoň poukaz na jeden z obou PO. Pojí se tedy zpravidla s dějovými slovesy akčními, vyjadřujícími změnu lokalizace některého z participantů predikátu, častěji subjektového, nebo směřování ke změně takovéto lokalizace.

Se slovesy pohybu v užším smyslu jsou pojmově spojeny dva momenty, východisko a cíl. Jednotlivé slovesné predikáty však pojmají často daný pohyb z hlediska jen jednoho z nich. Ten je vždy mluvčímu znám, představuje intenční participant daného predikátu a jeho větná pozice je valenční. Druhý z nich se pak jeví jako fakultativní.

---

²⁰ Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.79 - 81

Tak u sl. *odjet/odjíždět* jeví se jako participant východisko (zatímco vyjádření cíle je fakultativní), kdežto u sl. *přijet/přijíždět* je participantem cíl a východisko se vyjadřuje fakultativně.

Dílčí systém ADVLoc s významem „kam“ a „odkud“ je vybudován v zásadě na týchž významových rysech jako systém statických ADVLoc.

ADVLoc s významem „kam“

Obdobně jako ADVLoc statická, lze ADV s významem „kam“ členit na základě toho, zda lokalizují konečný bod směřování v rámci PO, nebo mimo rámec PO. I zde platí, že se ADV lokalizující mimo tento rámec v zásadě nepřekrývají, vytvářejí tedy symetrickou opozici.

Lokalizace v rámci PO je spjata především s předložkovým pádem *do* + G a *na* + Ak, okrajovou úlohu plní *v* + Ak.

Tak jako ADVLoc statická mohou i ADVLoc s významem „kam“ lokalizující mimo rámec PO rozlišovat lokalizaci ve směru vertikálním a horizontálním.

ADVLoc s významem „odkud“

ADVLoc s významem „odkud“ lze po významové stránce členit obdobně jako ADVLoc „kam“. Lze-li o systému ADVLoc „kam“ říci, že ve srovnání se systémem statických ADVLoc obsahuje prázdná místa, která jsou zčásti suplována statickými ADVLoc, platí to ještě ve větší míře o systému ADVLoc „odkud“.

Výrazná je však tendence užívat místo ADVLoc „odkud“ statických ADVLoc „kde“: *Fantazie se rodila zpod mé tužky/pod mou tužkou.*²¹

4.2.3. ADVLoc dynamická nesměrová

Tato ADVLoc mohou rozvíjet kterýkoli predikát s významem přemístění, zpravidla jako jeho fakultativní doplnění. Označují prostor překonávaný dějem, a to bez zřetele na to, zda děj směřuje k nějakému cílovému bodu, či ne:

Muž kulhá náměstím/ po náměstí. Sešel polní pěšinou na silnici. atp.

Z faktu, že ADVLoc zde označuje prostor překonávaný nějakým pohybem,

---

²¹ Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.82 - 86

vyplývá omezení této lokalizace v podstatě na lokalizaci v rámci PO. Lokalizace mimo rámeček PO je okrajová.²²

Z výše uvedených informací vyplývá, že v češtině jsou tedy dva způsoby vyjadřování příslovečného určení místa a sice, buď zájmeným příslovcem, nebo pomocí předložkového pádu, což nás zajímá pro další porovnávání s vyjádřením určení místa v čínštině. Také se zde ve spojení s ADVLoc dynamickými směrovými zmiňují slovesa pohybu, pro která jsou stejně jako v čínštině důležité dva momenty, východisko a cíl.

Dalo by se tedy dalo říci, že česká ADVLoc statická vyjádřená pomocí předložkové vazby s podstatným jménem by mohla odpovídat čínskému určení místa vyjádřenému jménem místa a záložkou. A dále též, že ADVLoc dynamická směrová by mohla odpovídat čínským prepozičním slovesům. ADVLoc dynamickým nesměrovým nebyla zatím nalezena žádná odpovídající forma v čínštině.

A co se týče prostorového orientátoru, v žádných pramenech pojednávajících o čínském určení místa se nic podobného neobjevuje, takže budeme usuzovat, že nic obdobného v čínštině neexistuje.

5. Způsoby vyjadřování určení místa v čínštině a příslovečného určení v češtině

V této části se pokusíme detailněji rozebrat a porovnat příkladové věty, abychom posléze mohli vyvodit nějaký vědecký závěr.

5.1. Jména místa vs. předložkové vazby a příslovce

Jako podkapitoly uvádíme možné způsoby vyjádření jmen místa, mezi které se řadí vlastní jména míst, záložky nebo záložky spojené s podstatnými jmény.

---

²² Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, s.86

Příklady:

5.1. 非洲的独立国家一天比一天多。(466 – 8)

(dosl: Afrika [přivlastnění] být samostatný stát každým dnem více.)

„Samostatných států v Africe je den ode dne více.“

Zde je jménem místa vlastní jméno *feizhou* 非洲, stojí na počátku věty a rozvíjí podmět *guojia* 国家, z čehož vyplývá, že plní funkci přivlastku.

V překladu do češtiny použijeme předložkovou vazbu *v + L* pro statickou lokalizaci. Na rozdíl od toho se v čínštině vyjádří určení místa bez jakékoli předložky.

5.2. 我们学校院子里有三棵很高的树。(393 – 1)

(dosl: My škola dvůr v mít tři velmi být vysoký strom.)

„U nás ve škole máme ve dvoře tři vysoké stromy.“

Určením místa je v tomto případě spojení podstatného jména a záložky *yuanzili* 院子里, a protože je umístěno před významovým slovesem *you* 有, má funkci podmětu, přesněji řečeno lokativního podmětu.

Do češtiny se stejně jako v předchozí větě přeloží předložkovou vazbou *v + L* pro statickou lokalizaci. V čínštině se už struktura liší, je zde použita stejná předložka jako v češtině, ale v postavení za podstatným jménem.

5.3. 周围站着好些人。(1075 – 6)

(dosl: Kolem dokola stát hodně několik člověk.)

„Kolem dokola stojí spousta lidí.“

Dalším způsobem, jak vyjádřit určení místa jsou i samostatně stojící záložky, které se někdy též zahrnují do jmen místa. *Zhouwei* 周围 je tady lokativním podmětem, protože stojí před významovým slovesem *zhan* 站, tedy na místě podmětu.

Do češtiny se tato záložka přeloží příslovcem. Všimněme si však rozdílu v umístění tohoto výrazu do vět v obou jazycích. V čínštině jako podmět musí stát bezpodmínečně na začátku věty, v citovaném českém překladu stojí též na začátku věty, ale je možné ho umístit i na jiné pozice ve větě, kterých je v češtině díky volnému slovosledu nespočetně. Jediným pravidlem, jenž slovosled v našem případě omezuje, že příslovce musí vždy rozvíjet sloveso.

5.1.1. Záložky

V češtině vyjadřujeme příslovečné určení místa nejčastěji předložkovými pády: „pes leží *pod schody*“, šli jsme *do lesa*“. Vazba předložky s podstatným jménem v příslušném pádu má v takovém případě funkci místního určení.

V čínštině odpovídají těmto předložkovým vazbám podstatná jména s připojenými záložkami.

Záložky jsou buď jednoslabičné, jako *li* 里, *shang* 上, *pang* 旁 nebo dvojslabičné. Běžnějšími jsou ty jednoslabičné, které jsou vždy velmi těsně spojeny s podstatným jménem.²³

Příklad:

5.4. 门上安一个铃就方便了。(488 – 9)

(dosl: Dveře na instalovat jeden zvonek tak být pohodlný[změna stavu].)

„Kdyby se na dveře přidělal zvonek, bylo by to pohodlnější.“

Spojení jednoslabičné předložky a podstatného jména v čínštině zpravidla umísťuje na začátek věty, bývá tedy lokativním podmětem. V češtině je umístění v podstatě volné.

Jednoslabičné záložky jsou však někdy už pociťovány jako nedostatečně výrazné, a proto se k nim připojují další slabiky, čímž vznikají záložky dvojslabičné; mnohé místní vztahy pak lze vyjádřit jen záložkami dvojslabičnými. Jsou též daleko samostatnější než jednoslabičné záložky. Mohou se vyskytovat nejen jako záložky (v tomto případě při zdůraznění se mezi podstatné jméno a záložku příležitostně vkládá *i* 的), ale většinou i jako samostatná jména místa s různými místními významy; do češtiny je ovšem v tomto případě nejčastěji překládáme pomocí příslovcí.²⁴

---

²³ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 95.

²⁴ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 100

Příklady:

5.5. 柜子底下灰尘很多。(149 – 6)

(lit: skříň dole prach být velmi mnoho.)

„Pod skříní je hodně prachu.“

Zde vidíme příklad vyjádření spojení podstatného jména *guiz* 柜子 a dvojslabičného tvaru záložky *dixia* 底下, dalo by se však použít i samotného jednoslabičného tvaru *xia* 下, který je i častěji používán, pokud nechceme specifikovat umístění. Postavení ve větě je stejné jako u jednoduchých záložek.

Do češtiny též můžeme přeložit dvěma způsoby buď uvedenou předložkovou vazbou , *pod* + I pro statickou lokalizaci, nebo příslovcem „dole“, kde bychom museli ještě přidat upřesnění „pod skříní“.

Rozdíl je tedy především v pořádku slov, v čínštině stojí první podstatné jméno a pak záložka a v češtině je na prvním místě předložka a na druhém podstatné jméno.

5.6. 桌子的旁边儿哪儿有什么椅子？椅子都拿出去了。(YD 64/d2)

(dosl: Stůl [přivlastnění] u kdepak být jaký židle? Židle všechny odnést pryč.)

“Kdepak by byly u stolu nějaké židle? Všechny je vynesli.“

Obdobou struktury předchozí věty je opět forma dvojslabičná záložka *pangbianr* 旁边儿 připojená k podstatnému jménu *zhuoz* 桌子. Mezi nimi si však můžeme všimnout částice *d* 的, která má ve větě zdůrazňovací funkci, není to však příliš častý způsob vyjádření, jelikož je zbytečně dlouhý.

Do češtiny přeložíme pomocí předložkové vazby *u* + G pro statickou lokalizaci. Žádnou možnost zdůraznění tohoto typu bohužel v češtině nemáme.

5.7. 上面是奶油，下面是水果。(134 – 10)

(dosl: Nahoře být máslo, dole být ovoce.)

„Nahoře je máslo, dole je ovoce.“

V této větě jsou dvojslabičné záložky *shangmian* 上面 a *xiamian* 下面 opět ve funkci podmětu. Tento typ vyjadřování však také není příliš častý.

Jako jejich ekvivalenty se v překladu uplatňují příslovce a věta lze jako jedna z mála přeložit zcela doslovně.

5.8. 家里家外都是他一个人张罗，他爱人只管自己的创作。(YD 228/b1)

(dosl: Doma doma vně všechen být ona jeden člověk zařizovat, ona manžel jen starat se sám tvorba psát.)

„Doma i venku všechno zařizuje a shání ona sama, její manžel se stará jen o svoje spisování.“

Tuto větu zařazujeme jako demonstraci mnohonásobného větného členu, který se v čínštině vyjadřuje spojením dvou protikladných směrů *jaili jiawai* 家里家外.

V češtině se vyskytují obdobná spojení.

Ještě je vhodné vzpomenout na pojmenovávání světových stran, jelikož při určování směru se i tyto výrazy chovají jako dvojslabičné záložky. A oproti češtině se jejich složeniny tvoří v opačném pořadí.

Tabulka 1: Názvy světových stran

Význam	Základní forma	+ 面	+ 边
Sever	北	北面	北边
Jih	南	南面	南边
Východ	东	东面	东边
Západ	西	西面	西边
Severovýchod		东北[面]	东北[边]
Jihovýchod		东南[面]	东南[边]
Severozápad		西北[面]	西北[边]
Jihozápad		西南[面]	西南[边]

5.1.2. Výrazy zher 这儿 (zheli 这里) a nar 那儿 (nali 那里)

Ještě je třeba zmínit v této kapitole výrazy 这儿 a 那儿, neboť ve spojení s obecnými podstatnými jmény, vlastními jmény a osobními zájmeny mají rovněž funkci záložek a jsou také vždy v postavení za jménem. Zaměříme se však na to, čím se od běžných záložek tyto výrazy odlišují. Většinou jim též ještě předchází prepoziční sloveso *zai* 在. S tím spojenou problematiku rozebereme později.

Příklady:

5.8. 他在窗户那儿看外边儿的风景。(YD 65/a1)

(dosl: On z okna tam dívat se ven [přivlastnění] krajina.)

„Dívá se z okna na okolní krajinu.“

Zde je záložka *nar* 那儿 připojena k podstatnému jménu *chuanghu* 窗户, které je navíc uvozeno prepozičním slovesem *zai* 在, což ukazuje shodu se strukturou prepoziční sloveso + podstatné jméno + záložka. *Nar* je zde zaměnitelné za jakoukoli záložku podobného významu.

V češtině by tomu odpovídalo vyjádření ADVLoc dynamické směrové s významem „odkud“, což už nás posunuje do jiné skupiny, a to prepozičních sloves. Nemůžeme však ani samotný výraz *nar* překládat doslovně, spíše se řídíme prepozičním slovesem.

5.9. 关于中国漫画儿, 你最好到华老那儿去请教请教。(YD 244/b6)

(dosl: Co se týče čínská karikatura ty nejlépe k mistr Chua tam jít poradit se.)

„Pokud jde o čínskou karikaturu, bude nejlépe, když se půjdeš poučit k Mistru Chua.“

Tato varianta je demonstrací spojení záložky *nar* 那儿 a osobního jména *Hua lao* 华老 k vyjádření určení místa u dané osoby a zároveň nám říká, zda dotyčná osoba je od mluvčího směrem sem nebo pryč.

Do češtiny se překládá vazbou vhodné předložky a vlastního jména.

5.1.3. Přívlastky

Slova se záložkami mohou být také *přívlastky* k podstatným jménům; jako přívlastky jsou samozřejmě položena před určované podstatné jméno. V češtině jsou takové výrazy většinou neshodnými přívlastky, které stojí za podstatným jménem, a vztažnými větami.²⁵

Příklady:

5.10. 上面的想法儿和下面的想法儿不大一样。(YD 64/a15)

(dosl: Nahoře [přivlastnění] názor a dole [přivlastnění] názor ne být velký stejný.)

„Názory nadřizovaných a podřizovaných se příliš neshodují.“

V této větě záložka *shangmian* 上面 rozvíjí podstatné jméno *xiangfar* 想法儿, tudíž má funkci přívlastku, což můžeme ve většině případů poznat už podle připojené částice *d* 的.

Do češtiny se takoveto výrazy s největší frekvencí překládají přídavným jménem, které nemá žádné spojitosti s příslovečným určením místa, protože rozvíjí podstatné jméno.

5.11. 桌子底下的旧报纸都是中文报, 柜子底下的才是捷文报。(YD 69/2)

(dosl: Stůl dole [přivlastnění] starý noviny všechny být čínský noviny, skříň dole [přivlastnění] pouze být český noviny.)

„Staré noviny pod stolem jsou všechno čínské noviny, české noviny jsou pod skříní.“

Zde má funkci přívlastku celý výraz *zhuoz dixia d* 桌子底下的 a rozvíjí podstatné jméno *baozhi* 报纸.

Při překladu do češtiny použijeme buď spojení noviny pod stolem, jenž jsou neshodným přívlastkem, nebo vedlejší větu vztažnou (noviny, které jsou pod

---

²⁵ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 100

stolem...). Jak už bylo řečeno u předchozí věty, přívlastek a příslovečné určení místa v češtině jsou dvě zcela odlišné funkce.

Jen podstatných jmen se záložkami (popř. i bez záložek) užíváme však namísto českých předložkových pádů, vyjadřujících místní určení, spíše jen v některých případech zvláštních.

Je tomu tak např. po slovese *zai* 在 „býti (v, na, pod *atd.*)“ , „nacházet se (v, na, pod *atd.*)“ nebo před slovesem *you* 有 „být, existovat“ (respektive i v jiných případech, kdy určení místa, vyjádřené podstatným jménem nebo zájmenem se záložkou, stojí v čele věty):

5.12. 国内所有的人都参加生产 , 你们在国外的人怎么样 ? (165 – 4)

(dosl: Stát uvnitř místo být [přívlastnění] člověk všechen účastnit se výroba, vy ve stát venku [přívlastnění] člověk jak být jaký?)

„U nás se všichni lidé zapojují do výroby; a jak je to s vámi v cizině?“

Zde můžeme vidět , že spojení podstatného jména se záložkou *guowai* 国外 často předchází sloveso *zai* 在, které umožňuje umístit určení místa na jiné místo než na počátek věty. V této větě má funkci přívlastku.

V českém překladu použijeme pro sloveso *zai* vyjádření vhodnou předložkou. Pak si můžeme vybrat, jestli bude mít přeložený výraz funkci přívlastku jako v čínské větě nebo příslovečného určení a podle toho ho ve větě i umístíme.

5.13. 花园中间有一个池子。 (30 – 4)

(dosl: Park uprostřed být jeden jezero.)

„Uprostřed parku je rybník.“

Druhým případem, kdy lze použít podstatného jména se záložkou je před slovesem *you* 有 vždy na místě lokativního podmětu jak si můžeme v této větě.

V češtině ho vyjádříme vždy příslovečným určením místa.

Jinak i v čínštině tam, kde v češtině za účelem vyjádření místního určení používáme předložkových pádů, se užívá zpravidla vazeb zcela obdobných vazbám

českým, kdy podstatnému jménu, opatřenému záložkou (popř. však i bez záložky), předcházejí ještě slova, jež i v čínštině budeme prostě nazývat předložkami (a to předložkami uvádějícími místní určení), jsou svým původem slovesa, vyjadřující *trvání* někde nebo *pohyb* někam (přesnější termín místo předložka je tedy prepoziční či předložkové sloveso: pokud některé z „předložek“ stojí bezprostředně za slovesem, nazýváme je postpozičními slovesy).²⁶

Tabulka 2: Nejpoužívanější záložky

Význam	Jednoslabičná forma	+ 面 mian neutrální	+ 边 bian hovorové	+ 头 tou více hovorové	+ 方 fang formální
Nahoře, na, nad	上	上面	上边	上头	上方
Dole, pod	下	下面	下边	下头	下方
Uvnitř, v	里	里面	里边	里头	
Venku, vně	外	外面	外边	外头	
Vpředu, před	前	前面	前边	前头	
Vzadu, za	后	后面	后边	后头	
Naproti, proti	对	对面			
Vlevo		左面	左边		左方
Vpravo		右面	右边		右方
Vedle	旁		旁边		
Uprostřed, mezi	中				

²⁶ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 96

5.2. Prepoziční slovesa vs. předložky a slovesa pohybu

U sloves vyjadřujících *trvání* osoby nebo věci *na určitém místě*, např. *zai 在* „být (někde)“, „nacházet se (někde)“, *zhu 住* „bydlet (v)“ a u sloves, která vyjadřují *pohyb určitým směrem*, např. *jin 进* „vstupovat (do)“, *chu 出* „vycházet (z)“, *shang 上* „vystupovat (na)“ se určení místa v jistých spojeních klade prostě za sloveso bez jakéhokoli dalšího formálního prvku.

Příklady prepozičních sloves a jejich českých ekvivalentů:

zai jia 在家 „být doma“

jin wuz 进屋子 „vstupovat do světnice“

shangshan 上山 „vystupovat na horu“

Určení místa se v čínštině v těchto případech z hlediska skladby svou funkcí blíží předmětu slovesa a nazýváme je lokativním předmětem.

5.14. 这所房子有的窗户都向南。(805 – 1)

(dosl: Tento dům mít [přivlastnění] okno všechen směřovat na jih.)

„Všechna okna tohoto domu vedou na jih.“

Zde vidíme příklad věty se slovesem pohybu určitým směrem, výraz *xiang 向* má funkci přísudku, který se pojí s jménem místa *nan 南* s funkcí lokativního předmětu, a dohromady tak tvoří určení místa. Povšiměmě si, že podstatné jméno není v této větě spojeno se záložkou.

Do češtiny takovou větu můžeme přeložit buď slovesem nebo předložkou, v obou případech jde o ADVLoc dynamická směřová na otázku „kam“ *na* + Ak. Určení místa má předmětný charakter, i když se určí jako příslovečné určení místa.

5.15. 一直往北就可以到火车站了。(723 – 1)

(dosl: Rovně směrem na sever moci dorazit nádraží [změna stavu].)

„Pořád rovně severním směrem a dostaneš se k nádraží.“

V této větě je opět použito slovesa pohybu, konkrétně slovesa *wang 往*, které stojí v souvětí před podstatným jménem a má funkci přísudku, určení místa je tedy jeho lokativním předmětem.

Pro překlad do češtiny platí to samé jako v předchozí větě.

V dnešní čínštině i po slovese *zai 在* „být, nacházet se (někde)“ přibírá větší část podstatných jmen (kromě např. zeměpisných názvů) ještě záložku:

5.16. 我的鞋不在柜子外头，在里头。(YD 64/c8)

(dosl: Já [přivlastnění] boty ne být skříň mimo, být uvnitř.)

„Moje boty nejsou mimo skříň, ale uvnitř.“

Ve druhé části věty je podstatné jméno *guizi 柜子*, vypuštěno a nahrazeno pouze prepozičním slovesem *zai 在* a záložkou *litou 里头*, která je zde důležitá pro zdůraznění opozice.

V češtině však nepozorujeme žádný rozdíl, ať je už je výraz v čínštině se záložkou nebo bez ní.

U ostatních sloves, vyjadřujících *trvání* osoby nebo věci na určitém místě, bývá určení místa ještě uvedeno i předložkou a stejně tak se dnes ve většině případů užívá předložkových vazeb i u sloves, označujících *pohyb* někam.²⁷

U sloves, která *nemají* význam pohybu někam nebo trvání někde, nemůžeme umístit podstatné jméno, které má význam určení místa, za sloveso, a to ani tehdy, má-li podstatné jméno záložku. Čínština tu používá slovesa *zai 在* (které tuto vazbu mít může) jako jakéhosi pomocného slova a určení místa, uvedené, tímto pomocným slovem, se klade *před* přísudkové sloveso.²⁸

Příklady:

---

²⁷ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 96

²⁸ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 96

5.17. 有不少人在海里游泳。(126)

(dosl: Být ne málo člověk v moře v plavat.)

„V moři plave jen pár lidí.“

Výraz určení místa (prepoziční sloveso + jméno místa + záložka) *zai haili 在海里* je zde umístěn mezi podmětem *ren 人* a přísudkovým slovesem *yoyong 游泳*.

V češtině použijeme pro tento výraz předložkovou vazbu *v + L* pro statickou lokalizaci. Na rozdíl od čínštiny, kde se rozlišuje, zda jde jen o prepoziční sloveso se jménem místa nebo prepoziční sloveso se jménem místa a záložkou, se v češtině rozlišuje, zda jsou daná ADVLoc statická nebo dynamická. Čínské spojení s *zai* a záložkou bývá většinou statické ADVLoc.

5.18. 洗好的衣服都在晾衣绳上晾着。(127)

(dosl: Prát [výsledek] [přivlastnění] oblečení všechen na šňůra na sušit.)

„Vyprané prádlo se suší na šňůře.“

Tato věta má stejnou strukturu jako ta předchozí, opět je jméno místa se záložkou *liangyishengshang 晾衣绳上* uvozené pomocným slovesem *zai 在* a předchází přísudkovému slovesu *liang 晾*.

Můžeme zde však najít jednu gramatickou zvláštnost a to, pokud je přísudkové sloveso jednoslabičné, je třeba k němu připojit částici *zhe 着* (která má v tomto případě deskriptivní charakter).

Zde je dobře vidět, že při překladu do češtiny je význam slovesa *zai* vypouštěn a o tom jakou použijem předložku rozhoduje význam záložky. Jinak tomu to výrazu odpovídá předložková vazba pro ADVLoc statické *na + L*.

Určení místa, vyjádřené předložkovou vazbou před přísudkovým slovesem, se dnes běžně vyskytuje i u sloves označujících trvání někde nebo pohyb někam. V prvním případě (u sloves označujících trvání někde) jako předložka vystupuje *zai 在*, v druhém případě (u sloves označujících pohyb někam) se užívá jako předložek slov *dao 到*,

shang 上, někdy též *zai* 在 (všech ve významu českých předložek „do“, „na“), *cong* 从 („z“), *wang* 往 („směrem k“) aj.²⁹

Příklady vět s prepozičními slovesy:

5.19. 甲：你在哪儿上课？乙：就在研究所。？ (134 – 18)

(dosl: A: Ty být kde mít hodiny? B: Přece být ústav.)

„A: Kam chodíš na hodiny? B: No přece do ústavu.“

Tato věta je ukázkou vazby prepozičního pomocného slovesa *zai* 在 s místním výrazem před přísudkovým slovesem. Je asi tím nejčastějším způsobem vyjádření určení místa v čínštině.

V češtině v tomto případě využijeme výrazu *kam* pro ADVLoc dynamická směrová na otázku „kam“, kde opět nerozeznáme přítomnost prepozičního slovesa.

5.20. 请你到我屋里来喝茶。(154 – 2)

(dosl: Prosit ty do pokoj přijít pít sklenice čaj.)

„Přijď do mého pokoje vypít šálek čaje, prosím.“

Dalším nejčastěji používaným prepozičním slovesem je *dao* 到, který v této větě předchází jménu místa, výrazu *wuli* 屋里. Narážíme zde však i na další gramatický jev spojený s prepozičními slovesy, je jím připojování směrových modifikátorů, v tomto případě *lai*.

V českém překladu nám ale vyvstane problém vazby dvou předložek s jedním podstatným jménem. Proto nám pomůže právě význam směrového modifikátoru. V doslovném překladu by určení místa znělo asi takhle: *do + můj pokoj + v + přijít = přijít do mého pokoje*.

5.21. 他从口袋里拿出两镑钱来。(135)

(dosl: On z kapsa v vytáhnout dvě mince peníze.)

„Vytáhl z kapsy dvě mince.“

---

²⁹ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 97

V této větě je pak použito jiné prepoziční sloveso, což už nemá tak časté použití. *Cong* 从 (opět ve funkci předložky) je spojeno se jménem místa *koudai* 口袋 a záložkou *li* 里 a poté následuje přísudkové sloveso pohybu se směrovým modifikátorem *nachulai* 拿出来.

Při překladu do češtiny se pak řídíme významem předložky, záložka značí spíše stav umístění, než pohybu, který nás zde zajímá. Z toho též vyplývá, že jde o ADVLoc dynamické směrové.

5.3. Postpoziční slovesa vs. předložky

Určení místa může stát v jistých případech i za slovesem s připojeným postpozičním slovesem *zai* 在 a *dao* 到 (jiných se tu prakticky nepoužívá), jež se ve výslovnosti přiklání k předcházejícímu slovesu. Bývá to u jednoslabičných sloves, která znamenají pohyb nebo polohu. U sloves znamenajících pohyb se na konec věty za určení místa klade většinou (kromě některých typů souvětí) ještě sloveso *lai* 来 nebo *qu* 去, aby byl přesněji vymezen směr pohybu vzhledem k mluvícímu.³⁰

Obě slovesa, jak už jsme se dozvěděli nefungují jako čistě postpoziční slovesa, mohou označovat jak umístění, tak směr (viz dříve prepoziční a pomocná prepoziční slovesa. Uvedeme proto věty, kde tyto jejich funkce porovnáme a ukážeme si tak rozdíl.

Sloveso *dao* 到

5.22. 谁家的狗跑到我们这儿来了? (YD 66/b1)

(dosl: Kdo rodina [přivlastnění] pes běžet k my tady přijít [změna stavu].)

„Čí pes to k nám sem zaběhl?“

---

³⁰ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 100

Zde je *dao* 到 postpozičním slovesem. Následuje po přísudkovém slovesu *pao* 跑 a jelikož upravuje směr pohybu, musí za ním nutně následovat směrový modifikátor *qu* 去, tento typ vět se totiž řídí pravidlem: *dao* 到 + jméno místa + *lai* 来/*qu* 去.

5.23. 妈妈到市场去买菜。(137)

(dosl: Maminka na trh jít koupit jídlo.)

„Maminka šla na trh koupit jídlo.“

V této větě *dao* 到 prepozičním slovesem, protože stojí před přísudkovým slovesem *qu* 去.

Sloveso *zai* 在

5.24. 衣服都团在柜子里真不整齐。(823 – 4)

(dosl: Oblečení všechen svinout v skříň v opravdu ne být vyrovnaný.)

„Všechno oblečení je nahazené ve skříni, pěkný nepořádek!“

V této větě je *zai* 在 postpozičním slovesem, protože je umístěno za přísudkovým slovesem *tuan* 团. Z důvodu toho, že je to sloveso statické nemusí po něm následovat směrový modifikátor.

5.25. 怎么? 你还在床上躺着呢?(315 – 6)

(dosl: Cože? Ty ještě v posteli na ležet [označení průběhu děje]?)

„Cože? Ty ještě ležíš v posteli?“

Zde je *zai* 在 naopak prepozičním slovesem, nachází se před přísudkovým slovesem.

V překladu těchto vět do češtiny není možné zaznamenat rozdíl prepozice nebo postpozice, v obou případech se totiž jedná o ADVLoc dynamická směrová na otázku „kam“.

5.3.1. Směrové modifikátory

Protože prepoziční slovesa sama o sobě indikují nějaký směr pohybu, musí se stejně jako v češtině specifikovat jaký. V čínštině však nerozlišujeme celý rámec prostorové orientace, nýbrž pouhé dva směry – směrem k mluvčímu pro *lai* 来 a směrem od mluvčího pro *qu* 去.

Můžeme je rozdělit na dvě skupiny, jsou to jednoduché (jednoslabičné) a složené (dvojslabičné) modifikátory, které jsou tvořené jednoslabičnou formou záložky nebo slovesa pohybu a *lai/qu* např: *xialai* 下来, *chuqu* 出去, *huilai* 回来 atp.

V případě, že větě tohoto druhu lokativní předmět, pak je umístěn mezi sloveso a jeho směrový modifikátor, platí pro oba typy.

Příklady:

5.26. 爷爷回家来了。(131)

„Dědeček se vrátil domů.“

5.27. 登山运动员爬山去/来了。(132)

„Horolezci vylezli nahoru.“

Je jedno, zdali napíšeme větu s modifikátorem *qu* 去 nebo *lai* 来, pokud neznáme přesný směr pohledu mluvčího, je-li nám však tento známý, musíme respektovat pravidla pro jeho užití. Protože ale nechceme přílišně rozebírat tuto problematiku, zmíníme pouze použití s lokativním předmětem a několik příkladů, abychom zbytečně neodbíhali od tématu.

Z hlediska funkce ve větě může být spojení *dao* 到 + jméno místa + *lai* 来/*qu* 去 buď určením místa, nebo komplementem, záleží opět na postavení.

5.28. 叔叔到我家来探望我爸爸和妈妈。(137)

„Strýček přišel k nám domů navštívit tatínka a maminku.“

5.29. 潜水员潜到海底去。(137)

„Potápěči se potopili na mořské dno.“

Na první pohled se obě věty zdají stejné, ale při pečlivější analýze zjistíme, že v první větě je *dao* 到 umístěno před významovým slovesem *tanwang* 探望 a je tudíž

prepozičním slovesem ve funkci příslovečného určení. Ve druhé větě stojí pak *dao* 到 za přísudkovým slovesem *qian* 潜, je tedy v postpozici a má funkci komplementu.

Tabulka 3: Přehled směrových prepozičních sloves³¹

Sloveso	Význam	Typ	Umístění	Použití
到	do, na	dynamické	pre-/post-vb	neutrální
在	v, na	statické (na začátku věty)	pre-/post-vb	neutrální
朝	Směrem k	dynamické/ statické	pre-vb	neformální
向	(směrem) k, na	dynamické/ statické	pre-/post-vb	formální
望	(směrem) k, na	dynamické	pre-vb	hovorové
往	(směrem) k, na	dynamické	pre-/post-vb	neutrální
奔	směřovat	dynamické	pre-vb	slangové
从	z, od	dynamické	pre-vb	neutrální
由	z, od	dynamické	pre-vb	formální
打	z, od	dynamické	pre-vb	hovorové
起	z, od	dynamické	pre-vb	nářečné
沿	podél	statické	pre-vb	neutrální
缘	podél	dynamické	pre-vb	tradiční
顺	podél, po	dynamické	pre-vb	neformální
迎	naproti	dynamické	pre-vb	formální
冲	(směrem) k, na	statické	pre-vb	slangové
靠	poblíž, u, vedle	statické	pre-vb	neutrální
透过	skrz		pre-vb	neutrální
离	od	statické	pre-vb	neutrální

³¹ Yip, Po-Ching and Rimmington, Don: *Chinese : a comprehensive grammar*. London: Routledge. 2004, p. 164 - 173

Z této přehledné tabulky můžeme odvodit několik důležitých vlastností prepozičních sloves.

I v čínštině mají tato slovesa význam velmi podobný českým předložkám a proto je také do češtiny předložkami překládáme, ačkoli některá mají i české slovesné tvary.

V čínštině se většina z nich, až na ty nejběžnější, které mohou stát nejen před, ale i za slovesem, používá v postavení před slovesem a též přibírají směrové modifikátory. Co se týče porovnání s češtinou, rozdělují se ekvivalenty čínských prepozičních sloves na dvě skupiny jednak jsou vyjadřována předložkami, jednak slovesy pohybu. Parametry rozdělení v tabulce dle *Chinese : a comprehensive grammar* se shodují s rozdělením v českém jazyce na *statická* a *dynamická*.

5.4. Věty existence

Typickým slovosledem vyskytujícím se ve větách existence je sloveso *you* 有 „být, existovat“ a je tak po slovese *shi* 是 „být(někým, něčím) druhým nejfrekventovanějším slovesem v čínštině. Dalšími slovesy existence jsou *duo* 多 „být v nadbytku, přebývat“, *shao* 少 „nedostávat se“, *sheng(xia)* 剩[下] „zbývat, zůstat jako přebytek“ a některé jiné.³²

Ve větách vyjadřujících, že osoba, zvíře nebo věc je na nějakém místě, užívá čínština sloveso *zai* 在, po němž následuje lokativní předmět, nebo sloveso *you* 有, po němž následuje člen existence.

Český neurčitý podmět až za slovesem je v čínštině členem existence.³³

Jmenný větný člen předcházející slovesu *you* 有, překládáme do češtiny často určením místa, i když formálně nemá u sebe ani záložku ani prepoziční sloveso. I podmět slovesa *you* 有 ve významu „mít“ můžeme chápat jako určení místa.³⁴

---

³² Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s. 140

³³ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 98

Příklady:

5.30. 你们学校有没有中国学生？(YD 61/2)

(dosl: Vy škola mít/být ne mít/být čínský student?)

„Jsou na vaší škole čínští studenti?“

Zde je určení místa *xuexiao* 学校 lokativním podmětem, jelikož stojí na počátku věty.

V češtině, jak už bylo dříve řečeno, můžeme použít dva způsoby překladu.

Jeli přísudkem sloveso podmětové, lze člen odpovídající českému podmětu i v čínštině položit až za přísudek, např: 家里来了客人 „přišli k nám hosté“. V takovém případě jak v češtině, tak v čínštině podmět následující za přísudkovým slovesem je zpravidla neurčitý (podmět následující za slovesem označujem v čínštině přesněji jako člen existence, kdežto případné určení místa v čele věty jako lokativní podmět).³⁵

V případě, že je osoba nebo věc, jež se někde vyskytuje, určitá, známá, je možné namísto slovesa *you* 有 použít slovesa *shi* 是.³⁶

Příklad:

5.31. 对面是邮局，不是银行。(YD 78/1)

(dosl: Naproti být pošta, ne být banka.)

„To naproti je pošta, nikoliv banka.“

V této větě bychom standardně použili slovesa *you* 有, můžeme však místo něho použít sloveso *shi* 是, protože jde o výskyt určité a známé věci.

---

³⁴ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech I*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s.73

³⁵ Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, s. 109

³⁶ Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech I*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, s.46

V češtině obecně zvláštnosti tohoto typu nemáme, proto není ani jednoduché jim občas porozumět, proto bude lepší se držet známých pravidel a použít slovesa *you 有*, což by nemělo být chybou. V překladu se též rozdíl slovesa stírá a určení místa je vyjádřeno opět nám známou předložkovou vazbou.

6. Závěr

V této práci jsme se pokoušeli porovnat formální vlastnosti vyjádření čínského určení místa a českého příslovečného určení místa, na základě toho, že O. Švarný kategoricky odmítá podobu těchto termínů.³⁷ Avšak po srovnání provedeném v této práci je třeba uvést, že obě určení mají společné množství formálních znaků.

Práce obsahuje stručný přehled všech možných variant vyjádření určení místa v hovorové čínštině, kterými jsou jména místa, prepoziční a postpoziční slovesa.

Důležité pro porovnávání bylo i zjištění, že na rozdíl od češtiny v čínštině není určení místa větným členem, protože může být vyjádřeno předmětem, lokativním předmětem, přísudkem nebo dokonce i lokativním podmětem. Ve srovnání s češtinou, kde se převážně používá pro tyto výrazy příslovci a předložkových vazeb a každá předložková vazba má svou konkrétní funkci umístění, ale vždy je považováno za větný člen příslovečné určení místa.

Zajímavým zjištěním bylo, že jak v čínštině, tak v češtině mívá toto určení ve spojení s pohybovým slovesem předmětný charakter, což ukazuje na podobnost vyjádření v obou jazycích. A dokonce i v češtině se rozlišuje, jakým směrem se daný pohyb odehrává, jenom se k tomu nepoužívá žádné speciální označení.

Je proto možné konstatovat jistou podobnost u vyjádření místa v obou jazycích. Čínským jménům místa a záložkám odpovídají česká zájmenná příslovce a předložkové vazby, čínským prepozičním slovesům odpovídají česká slovesa pohybu³⁸ a předložky a čínským postpozičním slovesům odpovídají české předložky.

---

³⁷ Viz HČP I, „V čínštině nelze vyjádřit určení místa adverbium, protože se vyskytuje jen v bezprostředním spojení se slovem predikativního charakteru.[...]“.

³⁸ Viz ADVLoc dynamická směřová.

Bohužel nebylo možné zjistit, zda jde o kompletní informace, jelikož v češtině je poměrně málo literatury na dané téma a problematika se též částečně liší v literatuře cizojazyčné.

Dále by se dalo rozšířit pole výzkumu problematiky určení místa v hovorové čínštině s porovnáním příslovečného určení místa v češtině tím, že se zmnohonásobí počet porovnávaných vět, kde se tento jev vyskytuje a vypracuje se statistika pravděpodobnosti výskytu podobných prvků, z toho se posléze vyvodí závěr, díky kterému bude možno zobecnit tuto problematiku. Popřípadě rozpracovat více tematiku směrových modifikátorů, která byla jen lehce nastíněna.

Tato práce může napomoci k detailnějšímu rozpracování problematiky určení místa v hovorové čínštině s porovnáním příslovečného určení místa v češtině v českém jazyce, což zjednoduší českým studentům studium čínské gramatiky a orientaci v této oblasti.

Použitá literatura:

- Černý, Jiří: *Úvod do studia jazyka*. Olomouc: Rubico. 1998, 248 s.
- Grepl, Miroslav a Petr Karlík: *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia 1998, 508 s.
- Grepl, Miroslav: *Mluvnice češtiny III*. Vydání I. Praha: Academia. 1987, 748 s.
- Liu, Yuehua 刘月华: *Shiyong xiandai Hanyu yufa 使用现代汉语语法 Praktická gramatika současné čínštiny*. Beijing: Shangwu yinshuguan 商务印书馆. 2001, 1006 s.
- Ross, Claudia and Ma, Jing-heng Sheng: *Modern Mandarin Chinese grammar : a practical guide*. London: Routledge. 2006, 397 s.
- Švarný, Oldřich a David Uher: *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Druhé přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2001, 191 s.
- Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech I*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, 238 s.
- Švarný, Oldřich: *Hovorová čínština v příkladech III*. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998, 252 s.
- Švarný, Oldřich: *Učební slovník jazyka čínského I-IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 1998 – 2000, 1731 s.
- Vochala, Jaromír: *Čínsko-český česko-čínský slovník*. První vydání. Praha: LEDA. 2003, 616 s.
- Xiandai Hanyu xuexi cidian 现代汉语学习词典 Učení slovník současné čínštiny*. Shanghai: Shanghai waiyu jiaoyu chubanshe 上海外语教育出版社. 1995, 1938 s.
- Yip, Po-Ching and Rimmington, Don: *Chinese : a comprehensive grammar*. London: Routledge. 2004, p. 418

